

УДК 378:336-051]:167.23:[005.58:81'373.459

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Наталія Разенкова,
аспірант лабораторії технологій професійного навчання
Інституту професійно-технічної освіти
Національної академії педагогічних наук України

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

професійна комунікативна компетентність, іншомовна компетентність, форми і методи, проблемне навчання

Реферат

У статті висвітлено теоретичні проблеми методики експериментального дослідження з формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів фінансово-економічних спеціальностей.

Визначено, що проблема розвитку іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів фінансово-економічних вищих навчальних закладів зумовлена соціальним замовленням суспільства на професіоналів, здатних здійснювати свою діяльність на міжнародному рівні соціально-комунікативних технологій передових країн світу.

За допомогою запропонованої системи методів та форм був визначений ефективний підхід для засвоєння та подальшого вдосконалення студентами їхніх навичок у сфері професійного спілкування та підвищення культури мовлення.

Результати експериментального дослідження показали, що використання елементів проблемного підходу сформували у студентів самостійність мислення, відповідальність, дали їм змогу отримати навички пошуку, загартували волю, навчили дослідницькій роботі та покращили ініціативні навички потенційного лідера, що необхідно для майбутнього фахівця фінансово-економічної сфери міжнародного рівня.

Постановка проблеми. Сучасні пріоритети державної політики в галузі освіти, зокрема фінансово-економічної, зорієнтовані на підготовку майбутніх фахівців означеної сфери з високим інтелектуальним потенціалом, розвиненими фаховими компетенціями, здатними до самореалізації і саморозвитку, що задекларовано Законами України «Про освіту» (2017) і «Про вищу освіту» (2014). Забезпечити реалізацію поставлених стратегічних завдань може тільки спеціаліст, який має ґрунтовні професійні знання, володіє технологіями, розвинутими вміннями й навичками та іншомовною комунікативною компетентністю, знає норми та правила професійного спілкування на міжнародному рівні.

Проблема розвитку іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів фінансово-економічних вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації є актуальною, перспективною у світлі входження вищої фінансово-економічної освіти до Болонської співдружності: вона зумовлена соціальним замовленням суспільства на професіоналів, здатних вивести рівень фінансово-економічних відносин

країни на моделі зарубіжних прогресивних соціально-комунікативних технологій передових країн світу, та надає можливості повноцінної інтеграції і творчої реалізації майбутніх спеціалістів у міжнародному просторі.

Аналіз останніх досліджень засвідчив, що чимало дослідників розглядали питання форм та методів підвищення ефективності навчального процесу у вищих навчальних закладах різного профілювання. Необхідність підготовки майбутніх спеціалістів найбільш результативними підходами у навчанні досліджувались такими науковцями: А. Алексюк, М. Варій, А. Зільберштейн, В. Манько, М. Махмутов, І. Федоренко та ін.

Проте у застосуванні методів та форм, спрямованих на максимальний результат розвитку професійної компетентності, потрібно враховувати специфіку фінансово-економічної сфери та засоби іншомовної діяльності, що їх можна застосувати для досягнення готовності майбутніх спеціалістів вирішувати професійні завдання за допомогою іншомовної комунікації.

Метою статті є спроба на основі визначених педагогічних умов теоретично обґрунтувати та визначити форми й методи,

найбільш ефективні для досягнення цілей зазначеного експериментального дослідження щодо формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів фінансово-економічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Метою проведення експерименту була розробка, наукове обґрунтування й експериментальна апробація педагогічних умов формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів фінансово-економічних спеціальностей.

На початку проведення дослідження нами було визначено: однаковий рівень теоретичної і практичної підготовки студентів контрольних та експериментальних груп; пропорційну кількість студентів у контрольних та експериментальних групах; пропорційну кількість навчальних годин у контрольних і експериментальних групах; студенти обох груп одночасно приступили до занять, а тому мали однакові стартові можливості; однаковий рівень фахової підготовки викладачів.

За цими умовами передбачалося, що студенти контрольних груп навчатимуться традиційно, з використанням чинних програм, підручників і посібників, а студентам експериментальних груп було запропоновано реалізацію відповідних педагогічних умов шляхом їх залучення до студентського наукового гуртка «Оперування іншомовними професійними комунікативними компетенціями майбутнього бакалавра у фінансово-економічній діяльності». Необхідність його створення на спеціальностях фінансово-економічного факультету «Фінанси та кредит», «Облік та аудит», «Міжнародна економіка», «Міжнародна торгівля», «Менеджмент зовнішньо-економічної діяльності» фінансово-економічних спеціальностей зумовлена потребами й комунікативним спрямуванням сучасної освіти, основним пріоритетом якої є виховання комунікативних навичок в особистості та формування професійної компетентності майбутнього спеціаліста фінансово-економічної галузі засобами іноземної мови з орієнтиром його подальшої професійної самореалізації на міжнародній арені.

Гурток передбачав поглиблення знань з іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів фінансово-економічних спеціальностей, активізацію фахової іноземної термінології в мовленні студентів, більш детальне вивчення актуальних питань теорії і практики розвитку професійного мовлення, опрацювання іншомовної періодичної професійної літератури, орієнтування в іноземній професійній документації, оперування усним діловим мовленням з орієнтиром на фах. Основними формами роботи гуртка є лекційні (6 год.) заняття, де головною метою має бути непродуктивне й умовно-продуктивне ознайомлення слухачів з іншомовним професійним матеріалом. Основний акцент роботи на практичних, семінарських заняттях та тренінгах (14 год.) робився на умовно-продуктивній та продуктивній активності студентів для їхнього опанування комунікативною іншомовною інформацією фахового матеріалу, що забезпечило формування їхньої відповідної компетентності для активного застосування її в майбутній професійній діяльності.

Робоча програма гуртка складена за модульним принципом. Курс має два модулі – орієнтовно-змістовий і практико-технологічний (навчально-тематичний план студентського наукового гуртка «Оперування іншомовними професійними комунікативними компетенціями майбутнього бакалавра у фінансово-економічній діяльності»). Теми, які запропоновано включити до програми гуртка, і які мають узгоджуватися з навчальними програмами профільних кафедр фінансово-економічних спеціальностей, опрацьовуються більш глибоко й детально під час зазначеної факультативної форми діяльності.

Активізації знань фінансово-економічної діяльності у процесі фахового спілкування на даному етапі значною мірою сприяв такий вид роботи студентів як підготовка рефератів-доповідей. Тому великого значення надаємо самостійній дослідницькій роботі студентів. Презентація та захист рефератів-доповідей відбувається під час практичних і семінарських занять.

З метою підвищення ролі та значення результатів науково-дослідної роботи

студентів під час захисту підготовлених рефератів-доповідей на даному етапі експерименту варто активно застосовувати прийом «оживлення доповідей». Крім умови щодо дотримання плану грамотної підготовки інформативного матеріалу, одним з успішних елементів забезпечення зацікавленості слухачів є презентація наочності до основних інформативних етапів доповіді з обов'язковим усним коментарем. Це сприятиме активізації уваги студентської аудиторії, даючи змогу слухачам виявити інтерес до проблеми, ставити питання у процесі виступу, з'ясувати зміст незнайомих фахових понять чи термінів, порушувати суперечливі питання та висловлювати власну думку до презентованої інформації, що забезпечує реалізацію особистісного сприйняття навчального матеріалу.

Запропонуємо систему вправ, що задіюються для стимулювання розвитку як усного монологічного, так і діалогічного професійного мовлення.

Некомунікативні вправи передбачають сприймання, усвідомлення й запам'ятовування студентами найважливіших понять, явищ та операцій фінансово-економічної сфери, введення їх до активного фахового словника студентів, визначення заданих ознак фахових об'єктів, доповнення визначень. Вони містять завдання, що забезпечують активізацію когнітивних чинників у роботі з фаховою лексикою та сприяють активному сприйманню та глибокому усвідомленню студентами змісту й функціональних ознак фахових понять, формуванню вмінь визначати внутрішньо-предметні зв'язки між об'єктами та явищами фінансово-економічної сфери, використанню її термінології у професійному словнику майбутніх бакалаврів фінансово-економічних спеціальностей.

В *умовно-комунікативних вправах* передбачаються мовленнєві дії студентів у ситуативних умовах. Ці вправи спрямовані на формування у них вмінь пояснювати фахові об'єкти, явища та операції, визначати ознаки на основі придбаних знань даних об'єктів, доповнення й редагування визначень за допомогою засвоєного матеріалу, встановлення міжтематичних зв'язків за даними об'єктами, добирання та надання

прикладів професійних термінів. Зазначені вправи спираються на продуктивний рівень сприймання фінансово-економічних понять і явищ та вчать студентів виконувати дії за зразком.

Аналітичні вправи передбачають формування вмінь студентів зіставляти фахові поняття з їх визначеннями, виділяти спільні й відмінні риси запропонованих термінів, об'єктів та явищ фінансово-економічної сфери за їх функціональними характеристиками. Вони спрощують роботу з термінологією та фаховим матеріалом фінансово-економічної сфери, формують у студентів уміння аналізувати й зіставляти професійні терміни з їх визначеннями та з'ясувати характеристики, послідовність, вплив і зв'язок фінансово-економічних явищ.

Комунікативні вправи розглядаються як спеціально організована форма спілкування, коли студент реалізує акт мовленнєвої діяльності іноземною мовою, що вивчається. Створення проблемної ситуації має моделювати реальну ситуацію, наприклад, зустріч українських та зарубіжних партнерів. Завдання даного виду вправ є ефективним засобом практикування, закріплення та контролю знань, володіння студентами іншомовними професійними комунікативними компетенціями стосовно фінансово-економічного спрямування, й дають змогу проявити себе творчо, перевірити рівень засвоєння ними іншомовного професійного лексичного матеріалу, визначити кількісний та якісний склад їхньої іншомовної діяльності.

Рецептивні вправи як пасивний спосіб навчання іноземному матеріалу з відсутністю результативного продукування в методиці викладання іноземної мови краще комбінувати із вправами продуктивного напрямку, де основними видами діяльності є говоріння і письмо. Тут можна спостерігати комбіновану послідовність: рецептивно-непродуктивні вправи, рецептивно-продуктивні вправи, продуктивні вправи.

У *рецептивно-непродуктивних вправах* студент спочатку сприймає певну вербальну інформацію від викладача, диктора або з друкованого джерела, а потім відтворює повністю чи зі змінами сприйнятий ним

навчальний матеріал (звук, слово, речення, текст).

Якщо продукуванню усного/письмового мовлення передусе сприймання та розуміння тексту, то вправа вважається *рецептивно-продуктивною*. Ці типи вправ потребують більш активного опрацювання отриманого матеріалу із застосуванням заздалегідь отриманого багажу іншомовних та фахових знань.

У *продуктивних вправах* студент самостійно визначає висловлювання різних рівнів (від рівня речення – до рівня тексту) в усній або письмовій формі.

Спируючись на сьогоденну суперечність між вимогами сучасного суспільства та новими стандартами освіти, потрібно зазначити, що програма вищої школи має бути вдосконалена та реформована з урахуванням закономірностей взаємозв'язку навчання, розвитку і рівня шкільної підготовки студентів.

Спрямовуючись на мету та зміст вищої освіти, інтелектуальний і соціальний розвиток студента практично реалізується через навчальні технології. Однією з провідних навчальних технологій є технологія проблемного навчання, що базується на організації навчальної діяльності зі створення проблемних ситуацій, внаслідок чого студент оволодіває знаннями та розвиває розумові здібності. Технологія проблемного навчання забезпечує багаторівневу підготовку студентів, створює умови для їхнього саморозвитку, стимулює саморозвивальний аспект навчальної діяльності та актуалізує відповідальність студентів за результат навчання.

Методикою проблемного навчання є вироблення мети та визначення стратегії вивчення курсу; проблемне викладення знань з опорою на самостійну роботу студентів; аналіз та самоаналіз вивчення навчальної дисципліни.

Зазначимо, що з усіх технологій розвивального навчання саме проблемне навчання набуло найбільшого поширення та втілювалось у конкретні методики, проте не набуло глобального впровадження у загальну систему української освіти. Відомі наукові школи А. Алексюка, А. Зільберштейна, І. Федоренко та інших вчених, на жаль, не

знайшли гідного продовження у вищій школі (за винятком деяких навчальних програм (переважно авторських) і підручників нового покоління).

Посилаючись на вчених в галузі дидактики (А. Алексюк, М. Махмутов та ін.), зазначимо, що всі методи навчання можна розподілити на дві групи, залежно від способу засвоєння видів змісту освіти, – репродуктивну та продуктивну, що відносить проблемний виклад до проміжної групи методів, який передбачає як засвоєння готової інформації, так й елементи творчої діяльності [1; 3; 6; 7].

За допомогою проблемного викладання викладач створює проблемну ситуацію, що забезпечує таку форму навчальної діяльності, яка надає можливість студентові сприйняти проблемну інформацію у вигляді лекції або пояснення за допомогою активізації мисленої діяльності, спрямованої на задоволення пізнавального інтересу. Володіючи належним рівнем інформаційної культури, викладач ставить проблему, формулює пізнавальне завдання і потім, «розкриваючи систему доказів, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання» [2, с. 311].

Таким чином, основним призначенням методу проблемного викладання є не тільки спроможність студента до сприйняття, усвідомлення, запам'ятовування фактів, теоретичних положень та явищ, а й стеження за логікою доказів, ходом думок викладача, аналізом та прогнозуванням наступних етапів пошуку шляхів розв'язання проблеми.

У процесі дослідження з'ясовуються основні ознаки охарактеризованого методу: створення викладачем проблемної ситуації відповідними засобами (проблемне запитання; проблемне пізнавальне завдання; проблемне явище; наочне демонстрування несподіваних, парадоксальних, незрозумілих явищ; приклад професійної ситуації пошукового характеру тощо); спрямовування студентів на шлях розв'язання проблеми та коригування їхніх дій; активне залучення їх до вирішення проблем з елементами інтерактивної діяльності (дискусії, обговорення); «оформлення кінцевих висновків на основі доказового аналізу різних

поглядів при вирішенні досліджуваних проблем» [5, с. 283].

Узагальнюючи використання методу проблемного навчання, зазначимо, що застосування його ґрунтується на послідовній і цілеспрямованій постановці перед студентами проблемних завдань, розв'язуючи які під керівництвом викладача, вони активно засвоюють нові знання. При цьому педагог має дотримуватися таких форм навчальної діяльності: формулювання пізнавальних завдань відповідно до змісту навчального матеріалу та іншомовних здібностей студентів; висування гіпотези щодо професійного напрямку засобами іноземного мовлення; мобілізація розумових резервів та задіяння різноманітних способів пізнання; активізація студентів у пізнавальній діяльності; аналіз та оцінювання результатів навчальної праці

Висновок. Запропонована система методів та форм безпосередньо спрямована на підвищення культури мовлення й удосконалення навичок у сфері професійного спілкування. Вона забезпечує практичне застосування студентами засвоєних на

заняттях термінів фінансово-економічного спрямування та оперування безпосередньо знаннями фахового матеріалу засобами іноземного мовлення, що виявляється в удосконаленні вмінь і навичок професійної мовленнєвої діяльності: будівні усних і письмових висловлювань та повідомлень, активної участі в діалозі, дискусії з актуальних професійних питань, проведенні їх глибокого методико-професійний аналізу.

Виокремлено найбільш поширені в освітній практиці елементи пошукової роботи: активне залучення студентів до наукових досліджень, підготовка до написання наукового реферату, ділового листа, фінансового документа чи звіту, організації проведення семінару, круглого столу або публічного виступу. Доведено, що це формує самостійність мислення студентів, їхню відповідальність, дає змогу студентам отримати навички самостійного пошуку, відбору й компонування навчального матеріалу, загартовує волю, вчить дослідницької роботи та формує ініціативні навички потенційного лідера, що необхідно для майбутнього фахівця міжнародного рівня.

Література

1. Алексюк А.М. Загальні методи навчання / А. М. Алексюк, В. І. Помогайба // Педагогіка : за ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Вища школа, 1986. – С. 160-199.
2. Варій М.Й. Основи психології і педагогіки: навчальний посібник / М. Й. Варій, В. Л. Ординський. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 376 с.
3. Закон України про вищу освіту // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст. 2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 31.01. 2018).
4. Зільберштейн А. І. Керування пізнавальною діяльністю учнів в умовах проблемного навчання / А. І. Зільберштейн // Питання проблемного навчання: зб. наук. пр. – К., 1978. – С. 7-20.
5. Манько В.М. Ступенева підготовка інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва: монографія / В.М. Манько, В.В. Іщенко. – Київ : Науково-методичний центр аграрної освіти, 2005. – 506 с.
6. Махмутов М. И. Принцип проблемности в обучении / М. И. Махмутов // Вопросы психологии. – 1984. – № 5. – С. 30-36.
7. Федоренко І.Т. Дидактичні умови оптимізації підготовки учнів до засвоєння нових знань: Автореф. дис. докт. пед. наук: 13.00.01 / Київський держ. пед. ін-т. – К., 1976. – 42 с.

Реферат

Теоретическое обоснование методики формирования иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности будущих бакалавров финансово-экономических специальностей

Наталья Разенкова,

*аспирант лаборатории технологий профессионального обучения
Института профессионально-технического образования
Национальной академии педагогических наук Украины*

**КЛЮЧЕВЫЕ
СЛОВА:**

профессиональная коммуникативная компетентность, иноязычная компетентность, формы и методы, проблемное обучение

В статье освещены теоретические проблемы методики экспериментального исследования по формированию иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности будущих бакалавров финансово-экономических специальностей.

Определено, что проблема развития иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности студентов финансово-экономических вузов обусловлена социальным заказом общества на профессионалов, способных осуществлять свою профессиональную деятельность на международном уровне социально-коммуникативных технологий передовых стран мира. С помощью предложенной системы методов и форм был определен эффективный подход для усвоения и дальнейшего совершенствования студентами их навыков в сфере профессионального общения и повышения культуры речи.

Результаты экспериментального исследования показали, что использование элементов проблемного подхода сформировали у студентов самостоятельность мышления, их ответственность, позволили получить навыки поиска, закалили волю, научили исследовательской работе и улучшили инициативные навыки потенциального лидера, необходимые для будущего специалиста международного уровня финансово-экономической сферы.

Abstract

Theoretical substance of experimentation methods of formation of foreign language professional communicative competence of future bachelors of financial and economic specialties

Natalia Razenkova,

*postgraduate student of the laboratory of technology of vocational training
Institute of Vocational Education and Training of
National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*

KEY WORDS:

professional communicative competence, foreign language activities, forms and methods, problem learning

The article deals with theoretical problems of the methodology of experimental research on the formation of foreign-language professional communicative competence of future bachelors of financial and economic specialties.

It was defined that the necessity of this study was determined by modern priorities of the state policy in the field of education, in particular, financial and economic, which are aimed at training future specialists of the specified sphere with high intellectual potential, developed professional competences, capable of self-realization and self-development. Only a specialist who has sound professional knowledge, possesses advanced skills and sufficient possession of foreign communication competence, such as knowledge of the norms and rules of professional communication at the international level, who operates the technologies, which are part of the concept of "communicative potential", is able to supply the implementation of the set strategic tasks".

It was found out that the problem of development of foreign-language professional communication skills of students of financial and economic higher educational institutions is due to social orders of the society for professionals who are able to carry out their professional activities at the international level of social and communicative technologies of the advanced countries of the world. A list of the most promising methods and forms aimed at maximizing the development of professional competence was drawn out, which took into account the specifics of the financial and economic sphere and means of foreign language activities that could be used to achieve the readiness of future specialists to solve professional problems with the help of foreign communication. These methods and forms were theoretically grounded on the basis of certain pedagogical conditions as the most effective ones for achieving the goals of the above-mentioned

---

experimental study on the formation of foreign-language professional communicative competence of future bachelors of financial and economic specialties, and also an effective approach for mastering and further improvement of students' skills in the field of professional communication and in the problem of improving the culture of speech.

The optional activity in the form of the workshop which mechanism was aimed at the method of problem learning based on a consistent and purposeful setting of problem tasks to students was defined, that gave an opportunity for students to master actively under the teacher's management for getting new knowledge. The main requirements for its application are following the forms of educational activities: formulation of cognitive tasks in accordance with the content of the educational material and foreign language abilities of students; setting a hypothesis concerning a professional direction by means of foreign speech; mobilization of mental reserves and use of various methods of cognition; activation of students in cognitive activities; analysis and evaluation of results of students' educational work.

The results of the pilot study showed that the use of elements of the problem approach formed the students' autonomy of thinking, responsibility, that allowed them to acquire the skills of search, to strengthen their will, to improve the initiative skills of a potential leader.

References

1. Aleksiuk A.M. Zahalni metody navchannia / A. M. Aleksiuk, V. I. Pomohaiba // Pedagogika : za red. M. D. Yarmachenka. – K. : Vyscha shkola, 1986. – S. 160-199.
2. Varii M. Y. Osnovy psykholohii i pedagogiki: navchalnyi posibnyk / M. Y. Varii, V. L. Ordynskiy. – K. : Tsentri uchbovoi literatury, 2007. – 376 s.
3. Zakon Ukrainy pro vyshchu osvitu // Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014, № 37-38, st. 2004. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupu: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (data zvernennia: 31.01. 2018).
4. Zilbershtein A. I. Keruvannia piznavalnoiu diialnistiu uchniv v umovakh problemnoho navchannia / A. I. Zilbershtein // Pytannia problemnoho navchannia: zb. nauk. pr. – K., 1978. – S. 7-20.
5. Manko V.M. Stupeneva pidhotovka inzheneriv-mekhanikiv silskohospodarskoho vyrobnytstva: monohrafiia / V.M. Manko, V.V. Ishchenko. – Kyiv : Naukovo-metodychnyi tsentr ahrarnoi osvity, 2005. – 506 s.
6. Makhmutov M. Y. Pryntsyp problemnosti v obuchenii / M. Y. Makhmutov // Voprosy psykholohii. – 1984. – № 5. – S. 30-36.
7. Fedorenko I. T. Dydaktychni umovy optymizatsii pidhotovky uchniv do zasvoiennia novykh znan: Avtoref. dys. dokt. ped. nauk: 13.00.01 / Kyivskiy derzh. ped. in-t. – K., 1976. – 42 : zb. nauk. prac. – 2016. – Vyp. 11. – S. 54-62.

УДК: 378:[37.011.3-051:338.48]

КОМУНІКАТИВНО-ПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ГОТОВНОСТІ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ ДО ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Галина Богатирьова,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Донецький національний університет економіки

торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

ORCID: 0000-0003-3790-4735

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

професійна підготовка фахівців, готовність до професійної діяльності, екскурсійна діяльність, туризм, готовність до екскурсійної діяльності,

Реферат

У статті визначено й обґрунтовано процес реалізації комунікативно-психологічної складової готовності фахівців туризму до екскурсійної діяльності. Автором аналізується психолого-педагогічна проблема, що стосується вдосконалення системи професійної підготовки фахівців сфери туризму у зв'язку зі зростанням обсягу екскурсійних послуг на ринку. Успішне формування готовності до екскурсійної діяльності відбувається за умови індивідуально мотивованого і стимулюючого ставлення особистості до майбутньої професії екскурсовода. Посилення особистісного виміру в процесі навчання майбутніх фахівців сфери туризму передбачає оволодіння уміннями самостійного туроперейтингу; підсилення інтересу та здібностей майбутніх фахівців до обраного фаху. Комунікативно-психологічна складова готовності є обов'язковою умовою забезпечення рівня професійної майстерності фахівців з організації надання екскурсійних послуг. У зв'язку з цим формування готовності як інтегративної